

HAJDINSKE STOPINJE KULTURNE DEDIŠČINE

Zgodovina ali umetnostna zgodovina

Raziskovalna naloga

Avtorji: Nika Sitar
Niko Ogrizek
Tia Pleteršek

Mentorica: Marija Meklav
Sommentorica: Silva Hajšek

Hajdina, 2018

Zahvala

Za pomoč pri izvedbi raziskovalne naloge se najprej zahvaljujemo vsem anketirancem, ki so odgovorili na naša vprašanja v anketi in nam tako pomagali do želenih rezultatov. Pa tudi tistim, ki so našo idejo – zamisel o kulturni dediščini vzeli zelo resno in nam pomagali z nasveti.

Za spodbudo in pomoč pri raziskovalnem delu se zahvaljujemo ge. Mojci Vomer Gojkovič, univerzitetni diplomirani arheologinji, muzejski svetovalki. Posebna zahvala gre hajdinskemu župniku gospodu naddekanu Marjanu Feslu. Hvala tudi ge. ravnateljici Vesni Mesarič Lorber za prispevek.

Zahvaljujemo se članicam Društva žena in deklet občine Hajdine za odgovore v anketi.

Pri prevajanju povzetka v angleščino nam je priskočila na pomoč ga. Tatjana Lukovnjak, za vse koristne nasvete v računalniški učilnici se zahvaljujemo ge. Andreji Novak.

Hvala tudi mentorici Mariji Meklav in somentorici Silvi Hajšek, ki je nalogo tudi lektorirala.

Kazalo vsebine

1	UVOD.....	6
1.1	Hipoteze	6
1.2	Metode in oblike dela.....	6
2	TEORETIČNI DEL	7
2.1	Vsebinska opredelitev teme	7
2.2	Zgodovina Hajdine.....	8
2.2.1	Mitraizem – Bog Mitra – I. mitrej	8
2.2.2	Cerkev Sv. Martina	10
2.2.3	OŠ Hajdina.....	12
2.2.4	Hajdinska šola.....	12
3	RAZISKOVALNI DEL.....	14
3.1	Predvidene omejitve in potek raziskave	14
3.2	Analiza ankete	14
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	21
4.1	Sklepi raziskave	23
5	ZAKLJUČEK	25
6	VIRI IN LITERATURA	26
7	PRILOGE	27

Kazalo slik

Slika 1: Besedni oblak	7
Slika 2: Bog Mitra, ki nese na hrbtu bika	8
Slika 3: (a) Ohranjene ostaline prvega mitreja na mestu izkopa na Sp. Hajdini (b) Vodno božanstvo, slikano v lapidariju Pokrajinskega muzeja Ptuj.....	9
Slika 5: Skulptura stopinja Sv. Martina	10
Slika 4: Cerkev Sv. Martina na Hajdini	10
Slika 6: Sveti Martin in berač	11
Slika 7: Žig Sv. Martina v romarski knjižici v okviru Evropske kulturne poti	11
Slika 8: OŠ Hajdina	12
Slika 9: Ali veste, da je pri vhodu v cerkev Sv. Martina na Hajdini vzdana Martinova stopinja?	14
Slika 10: Ali veste, od kod izhaja Martin Tourski?	15
Slika 11: Po katerem pomembnem možu nosi ime hajdinska cerkev?	15
Slika 12: Hajdina z okolico je znana po ...?	16
Slika 13: Katera pomembna svetišča so odkrili arheologi na Hajdini?	16
Slika 14: Mitraizem je vera, o kateri se ni smelo ne govoriti in ne pisati. Ali veste, kako se je ohranila?	17
Slika 15: Kateri motiv iz mitrejev najdemo v hajdinskem grbu?	17
Slika 16: Ali veste, katera zgradba je celo starejša od vseh prebivalcev na Hajdini, a še vedno modra in učena?	18
Slika 17: Ali mogoče veste, koliko je staro šolstvo na Hajdini?	18
Slika 18: Hajdina je že sedaj zgodovinsko-turistično zelo bogata. Kje vidite še dodatne možnosti k razvoju turizma v naši občini?	19
Slika 19: Kdaj je bilo zadnjič prenovljeno ostrešje in zunanost Hajdinske cerkve?	19
Slika 20: Od kod izhaja ime Hajdina? Morda veste?	20

Kazalo tabel

Tabela 1: Po katerem pomembnem možu nosi ime hajdinska cerkev?	23
Tabela 2: Hajdina z okolico je znana po ...?	23
Tabela 3: Katera pomembna svetišča so odkrili arheologi na Hajdini?	23
Tabela 4: Ali mogoče veste, koliko je staro šolstvo na Hajdini?	24
Tabela 5: Hajdina je že sedaj zgodovinsko-turistično zelo bogata. Kje vidite še dodatne možnosti k razvoju turizma v naši občini?	24

POVZETEK

Ko govorimo o kulturni dediščini, ne govorimo samo o neki oddaljeni zgodovini na splošno, ampak govorimo tudi o tem, kakšen odnos imamo do kulture danes in kakšna je njena usoda za prihodnost. Eno od področij, kjer ima kultura poseben pomen in veliko priložnost, je vsekakor zgodovina.

Z našo raziskovalno nalogo smo dokazali, da z ohranjanjem kulturne dediščine našega kraja mislimo zelo resno.

Stopati po prostoru, kjer so nekoč stopale rimske vojaške legije, častniki, trgovci, cariniki in s tem na vsakem koraku puščali značilnosti svojega vsakdanjega življenja, običajev in verovanja, so več kot dober razlog, da zgodbo o Hajdini ohranjamo in imena, kot so I. mitrej, Cerkev Sv. Martina in Osnovna šola Hajdina, poneseemo kolikor daleč je mogoče.

Ključne besede: dediščina, kultura, tradicija, mitrej, svetišče, cerkev, šola, Hajdina, stopinja

SUMMARY

When we talk about the cultural heritage we don't only talk about the past in general but also about the attitude to culture and the importance of culture for the future. One area where culture has a special status and can be very prosperous is tourism.

Our project on tourism proves that we are serious about preserving the cultural heritage of our village.

Walking where Roman legions, officers, merchants and customs officers used to walk leaving the marks of their everyday lives, customs and beliefs, is a good reason, to keep the story of Hajdina alive as long as possible.

Key words: heritage, culture, tradition, Mithraeum, sanctuary, church, school, Hajdina, Footstep

1 UVOD

»Zgodovina je mišljenje o preteklosti, ki jo ljudje od nekdanj raziskujemo in obnavljamo, da bi se bolje znašli v sedanosti in lažje presodili, kam gremo. Zato svojo preteklost neprestano zapisujemo in poglobljamo njeno razumevanje. Zgodovina je vedno naša lastna zgodovina, dejanje človekovega spoznanja in razumevanja samega sebe, iskanje svoje identitete.« (Tematski leksikon – zgodovina 2003, str. 421)

Dom je naš najljubši prostor. Je kraj, kjer smo vedno dobrodošli in se dobro počutimo. Vse to in še veliko več lahko rečemo za našo Hajdino. Ne samo da je naš dom, je tudi prostor z bogato zgodovino.

Ime Hajdina se kot Ghandin omenja že leta 1164. Že takrat je veljala za najpomembnejše prometno križišče, saj je skozi potekala glavna trgovska pot – tako imenovana jantarska cesta. Tudi vodovodna napeljava za potrebe rimskega Ptuja je bila speljana s Pohorja preko današnje Hajdine.

Z odkrivanjem zgodovinskih dejstev, povezanih z mitreji, cerkvijo Sv. Martina in osnovno šolo, ugotavljamo, da niso le del preteklosti, ampak imajo smisel tudi danes.

1.1 Hipoteze

Motivi za izbiro naše teme so naslednji:

- prispevati k razvoju turizma v naši občini
- prepoznavati možnost razvoja našega kraja skozi naravne danosti kulturne dediščine

1.2 Metode in oblike dela

Pri izdelavi naloge smo uporabili naslednje raziskovalne metode:

- deskriptivno
- komparativno
- metodo sinteze in analize

Temelj našega raziskovanja predstavljata intervju in metoda anketiranja. Pripravili smo anketo za občane. Poleg tega smo iskali informacije tudi po časopisih, spletnih straneh, knjižnih policah ...

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Vsebinska opredelitev teme

Naša raziskovalna naloga na temo »Hajdinske stopinje kulturne dediščine« predstavlja pomen ohranjanja kulturne dediščine kot živega procesa, ki ni samo kulturni projekt neke preteklosti ampak temeljno vpliva na naše vsakdanje življenje in nosi sporočilo tudi za prihodnje rodove.

To sporočilo kulturne dediščine bomo oblikovali v tri stopinje kot simbol poti in povezovanja (rimski mitreji, cerkev Sv. Martina in OŠ Hajdina), ponosa in vrednot našega kraja.

Idejo smo dobili v skulpturi stopinje sv. Martina, ki je vzdana v steno naše cerkve. Gre za človeka z izjemno zgodovino, ki je nekoč davno stopal po Hajdini, ki se je takrat imenovala Ghandin, to je bilo okoli leta 1164. Tako Sv. Viktorin, prvi škof na naših tleh, kot Sv. Martin sta obiskovala starorimska svetišča, ki so jih arheologi odkrivali mnogo pozneje. Del Hajdine ravno zaradi rimskih izkopanin velja za arheološki spomenik I. kategorije državnega pomena.

Zato vas vabimo, da skupaj z nami stopate po naših stopinjah učenosti. Tako bomo skušali povezati našo kulturno dediščino z zgodovino našega kraja, skratka preteklost in sedanost, in s tem prispevali k razvijanju bralne kulture in uporabi različnih virov informacij.

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in raziskovalnega dela. V prvem je poleg uvoda opisana celotna predstavitev teme. V drugem – raziskovalnem delu pa so opisane glavne značilnosti naše kulturne dediščine.

Slika 1: Besedni oblak

2.2 Zgodovina Hajdine

»Zgodovina je mišljenje o preteklosti, ki jo ljudje od nekdaj raziskujemo in obnovljamo, da bi se bolje znašli v sedanosti in lažje presodili, kam gremo. Zato svojo preteklost neprestano zapisujemo in poglobljamo njeno razumevanje. Zgodovina je vedno naša lastna zgodovina, dejanje človekovega spoznanja in razumevanja samega sebe, iskanje svoje identitete.« (Tematski leksikon – zgodovina, 2003, str. 20)

Ime Hajdina je bilo v srednjeveških listinah prvič omenjeno leta 1164 kot Ghandin. Leta 1202 je že bila razdeljena na salzburško Spodnjo in deželno knežjo Zgornjo Hajdino z dvorom in cerkvijo. V začetku 19. stoletja je imel trg Hajdina 86 hiš, ob koncu 19. stol. pa že 123 hiš. Prebivalstvo se je preživljalo pretežno s poljedelstvom, živinorejo in čebelarstvom.

Že takrat je veljala za najpomembnejše prometno križišče, saj je skozi potekala glavna trgovska pot – tako imenovana jantarna cesta. Tudi vodovodna napeljava za potrebe rimskega Ptuja je bila speljana s Pohorja preko današnje Hajdine.

Danes je Hajdina samostojna občina, ki jo sestavlja sedem naselij. Gospodarsko spada med srednje razvite. Tu so številna društva, ki so danes nepogrešljiv vir ohranjanja in predstavljanja naravne in kulturne dediščine kraja.

Ne gre seveda pozabiti, da je celotno območje današnje Hajdine bogato z ostanki rimske zgodovine, saj del Hajdine uvrščajo v arheološki spomenik prve kategorije državnega pomena.

2.2.1 Mitraizem – Bog Mitra – I. mitrej

Hajdina z okolico se uvršča med največja rimska provincialna središča mitraizma v Evropi. Arheologi so odkrili skupaj pet mitrejev – svetišč. V starem Rimu je bil Mitra bog vojščakov. Ljudje so verjeli, da je prijel divjega bika in ga ubil. Iz bikovega telesa so nastale živali in rastline, njegova kri pa je blagoslovila človeštvo. Mitrov rojstni dan so slavili 25. decembra. Moški (ženskam ni bilo dovoljeno) so se zbirali v mitreju, kjer so potekali obredi in daritve.

Eno najslavnejših svetišč v obdonavskih rimskih provincah iz drugega stoletja našega štetja so arheologi odkrili prav na Sp. Hajdini. Gre za I. mitrej. Kip Mitre, ki vleče bika k daritvi, in podstavek s posvetilnim napisom sta izklesana iz enega samega kosa kamna.

Mitrej pa je zanimiv tudi zato, ker stoji blizu izvira vode, kjer so častili vodno božanstvo.

Slika 2: Bog Mitra, ki nese na hrbtu bika

Na tem območju so med izkopavanjem odkrili tudi več deset tisoč kovancev, kamnite spomenike, kipce, posodo in nakit. Večino teh odkritij si danes lahko ogledamo v Pokrajinskem muzeju Ptuj-Ormož.

»Vsak mitrej je predvsem prostor obrednega druženja mitraistov, izključno moških pripadnikov mitraizma, rimske religije perzijskega izvora, ki se je pojavila v Rimu in njegovi okolici nekako sredi 1. stoletja in se od tam z nižjimi državnimi uradniki in vojaki razširila po Rimskem imperiju.« (Vomer-Gojkovič, 2011, str. 22)

Slika 3: (a) Ohranjene ostaline prvega mitreja na mestu izkopa na Sp. Hajdini (b) Vodno božanstvo, slikano v lapidariju Pokrajinskega muzeja Ptuj

2.2.2 Cerkev Sv. Martina

Korenine civilizacije njihove kulture in verovanja segajo že v 4. stoletje pred Kristusom. Na prostoru današnje cerkve so bili odkriti grobovi celo iz starejše bronaste dobe.

Prvotna cerkev je bila zgrajena ob nekdanji rimski cesti okoli leta 1000 v času kužne epidemije. Na njenem mestu je bila leta 1390 pozidana nova gotska cerkev z znamenitim gotskim prezbiterije, ki velja za najlepšega in najstarejšega v Sloveniji. V prezbiteriju si je mogoče ogledati še fragmente srednjeveškega gotskega slikarstva in dobro ohranjeni kamniti tabernakelj.

Za cerkev, kakršno poznamo danes, je bil temeljni kamen za ponovno pozidavo položen 1874 leta. Znameniti gotski prezbiterij je danes spremenjen v stransko kapelo in je z glavno ladjo povezan z zašiljenim slavolokom. Od prvotne cerkve pa je ohranjen tudi zvonik, ki je v osnovi srednjeveški. Notranjost cerkve je opremljena v gotskem oziroma neogotskem slogu, ki je bila v celoti obnovljena v prvem desetletju 21. stol., lik Sv. Martina se v podobi vojaka predstavi v neogotskem oltarju, kot škof pa v barvnem vitražu, izdelanem v letu 2000. Cerkev premore tudi zelo lepe orgle, ki so delo orglarskega mojstra g. Krajncja iz Maribora.

Slika 4: Cerkev Sv. Martina na Hajdini

Slika 5: Skulptura stopinja Sv. Martina

Cerkev Sv. Martina je tudi ena izmed cerkva v Sloveniji, ki nosi v steno pri vhodu vzdano Martinovo stopinjo.

Sv. Martin Tourski je človek z izjemno zgodovino. Pri ljudeh je bil zelo priljubljen zaradi skromnosti. Kot sin rimskega častnika, rojen okoli leta 316 v Panoniji, se je tudi sam sprva preizkusil v vojaški službi, toda želja, da postane misijonar, je bila močnejša. Okoli leta 371 postane škof v Toursu. Znan je bil zlasti po svojem zavzemanju za reveže. Legenda pravi, da je ob neki priliki svoj plašč z mečem preklal na dvoje in ga dal prezeblemu revežu – beraču.

»Konjeniki, peplosi in meči so zgodovina. Celó kot pesniške metafore izginjajo iz obtoka. Danes imamo široko pasovni internet in mnogopasovne ceste do informacij in zabave. Plašč je prej vprašanje stilistične izbire kot prezeblosti. Večno mlado pa ostaja naše beračenje za toplino bližnjega – da nas čaka, da vzame meč. Zaseka po svoji sebičnosti in nas ogreje s koščkom ljubezni. To je najgloblje gibaló, ki dela Svetega Martina aktualnega sredi našega sveta, med modnimi defileji in bencinskimi hlapi.« (Lenart Rihar, 2011, str. 4)

Slika 6: Sveti Martin in berač

Letos poteka že 29. leto od ustanovitve Kulturne Evropske poti Sv. Martina, ki ga je svet Evrope proglasil celo za evropsko osebnost. Pomen te poti je večplasten, saj odpira možnosti za ponovno vrednotenje in odkrivanje kulturne dediščine, povezane s Sv. Martinom. Zaradi svoje evropske razsežnosti ponuja tudi Sloveniji umestitev v skupni evropski prostor.

V okviru te Martinove poti je bila tudi Hajdina 2010 gostiteljica osrednjega vseslovenskega praznovanja. Sodelovale so tako šole kot razna društva z najrazličnejšimi prireditvami.

Slika 7: Žig Sv. Martina v romarski knjižici v okviru Evropske kulturne poti

2.2.3 OŠ Hajdina

Slika 8: OŠ Hajdina

Naša šola

Rumena asimetrična zgradba na Sp. Hajdini. Šola. V njo hodimo že devet let; še malo, pa jo bomo zapustili.

O velikosti šole ne bi razpravljali, saj ima vsak svojo predstavo o majhnem in velikem.

Okoli 250 učencev obiskuje našo šolo. Izraz »naša šola« uporabljamo, ker v njej doživljamo srečne in žalostne trenutke, prvo ljubezen, prve poljube, spoznamo nove prijatelje. Šola je naš drugi dom.

Imamo veliko število krožkov, kjer se lahko izkažemo – umetniško ustvarjamo (pevski zbor, likovni krožek, literarni krožek), računalništvo, športne aktivnosti (planinski krožek, šport za zdravje, šport za sprostitev).

Med prostimi urami lahko v knjižnici prebiramo knjige, revije, klepetamo s knjižničarko, v jedilnici pa lahko gledamo TV.

Imamo prijazno osebje, ki poskrbi, da se v šoli dobro počutimo, čistilke, kuharja, kuharico, ravnatelja, hišnika, učitelje, socialno delavko, specialno pedagoginjo.

Za osvoboditev otroka v sebi imamo igrala, telovadnico in dve igrišči. Imamo tudi pripadnike drugih verstev, ki jih brez razlik sprejemamo medse. Čeprav nekateri posamezniki ne marajo šole, se moramo potruditi, da ustvarimo lepši svet.

Avtorji raziskovalne naloge

2.2.4 Hajdinska šola

Osnovna šola Hajdina se lahko pohvali z bogato zgodovino. Prva omemba šole na Hajdini sega v leto 1705, začetki redne šole na Hajdini pa v leto 1808. Stari del šole, ki stoji še danes, je bil zgrajen leta 1897, ob stoletnici šole v letu 1997 je k šoli bil postavljen še prizidek. S tem so bili zagotovljeni prostorski pogoji in v letu 1999 smo bili izbrani med prvimi šolami za izvajanje devetletke. V letu 2010 se je k šoli priključil še vrtec.

V šolskem letu 2017/18 šolo obiskuje 245 učencev, ki so razporejeni v 15 oddelkov.

Učenci ob rednem pouku obiskujejo tudi različne interesne dejavnosti in uspešno sodelujejo v različnih projektih, aktivni so tudi pri raziskovalnem delu, na različnih športnih tekmovanjih in tekmovanjih v znanju. Prav tako se šola tudi mednarodno povezuje. Sodelovali smo v projektu Comenius, že tri leta pa sodelujemo z osnovno šolo na Hrvaškem.

Poslanstvo naše šole je usmerjeno k kvalitetnemu izvajanju programa in prizadevanje za nenehno izboljšanje učno – vzgojnega procesa. V procesu upoštevamo učenčevo osebnost in želimo aktivno vlogo staršev. Sodelovanje gradimo na dobrih medsebojnih odnosih, na zaupanju in spoštovanju.

Šolski prostori dobivajo novo podobo. Klasične šolske table so zamenjale interaktivne table, grafoskope so zamenjali projektorji, dnevnik in redovalnice, ki so bili stalni spremljevalci učitelja, ko je prišel v razred, so zamenjali elektronski dnevnik in redovalnice. Učitelj v razred prihaja s prenosnim računalnikom ali tablico. Še vedno pa ga nobena tehnologija ne more zamenjati.

Tako kot pravi rek, da šola vstane in pade z učiteljem, bo gotovo veljalo še v naslednjih letih. Sodoben način življenja, napredek na tehničnem področju in odnosi v družbi zahtevajo nove vsebine tudi v šoli. Svet potrebuje odgovornega in ustvarjalnega človeka z jasnimi cilji. Učitelj se s svojim delom dotika prihodnosti. Na njem slonita napredek in razvoj družbe.

Zato bomo še naprej sledili naši viziji, ki pravi:

S kvalitetnim učnim procesom učence usposabljammo za pridobivanje znanja in jih vzgajamo v celovite osebnosti, ki bodo sposobne sporazumevanja in spoštljivega odnosa do soljudi ter bodo znale sprejeti odgovornost za svoja dejanja. Z dobrimi medsebojnimi odnosi gradimo mostove zaupanja med učenci, učitelji, starši in lokalno skupnostjo.

Vesna M. Lorber, ravnateljica

3 RAZISKOVALNI DEL

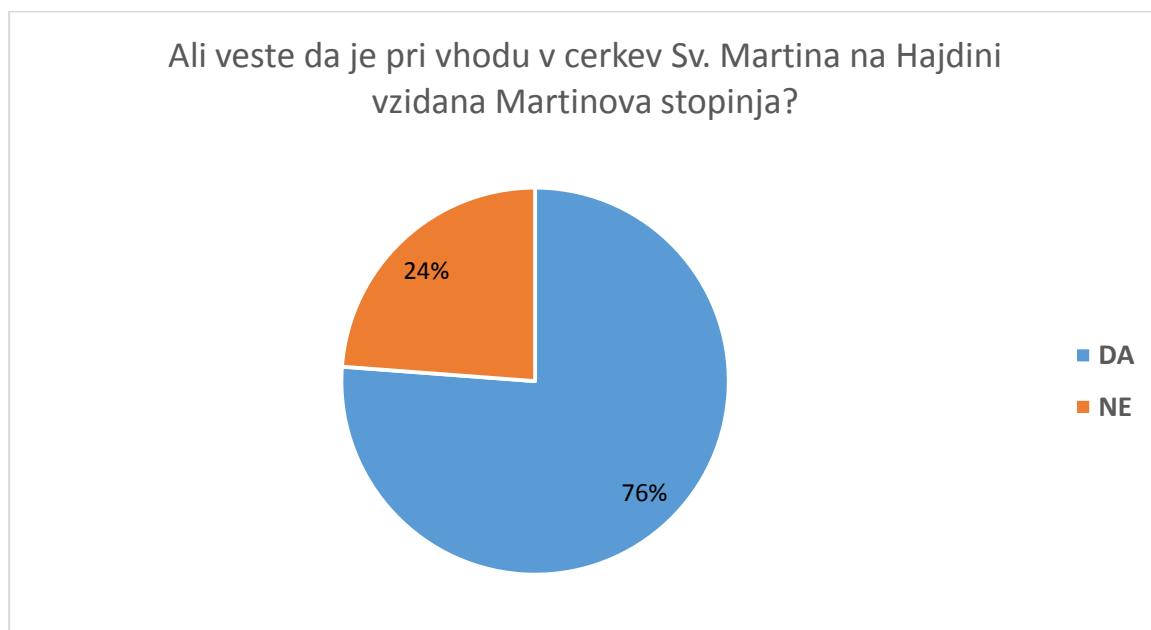
3.1 Predvidene omejitve in potek raziskave

Izbrali smo kvalitativno metodo raziskovanja, ki je vezana predvsem na manjše skupine oseb in na posameznike. Pri delu smo uporabili deskriptivno (opisno) metodo pedagoškega raziskovanja. Podatke smo zbrali s kvalitativnim pristopom, in sicer z metodo intervjuja in metodo anketiranja.

3.2 Analiza ankete

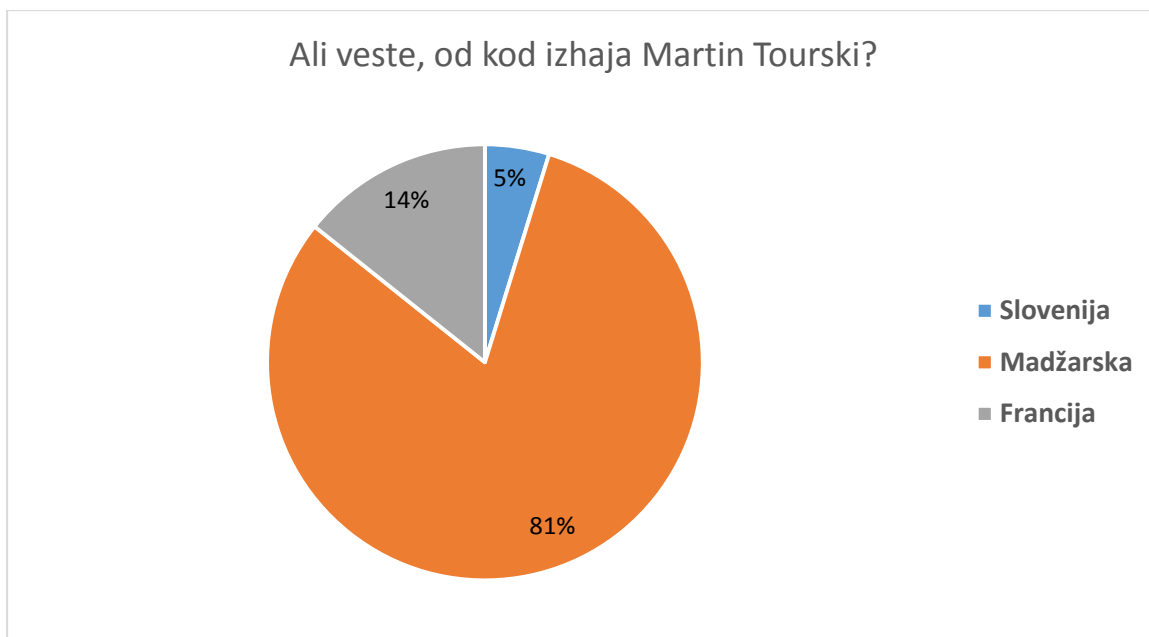
Na zastavljena vprašanja smo želeli izvedeti nekaj pomembnih podatkov o naši kulturni dediščini.

Kot je razvidno iz danih podatkov ankete, smo potrdili teze, da se v občini zavedamo pomena razvoja našega kraja. Njegove naravne danosti so pomemben del turistične ponudbe. Slika št. 18 to razmišljanje še dodatno potrjuje.

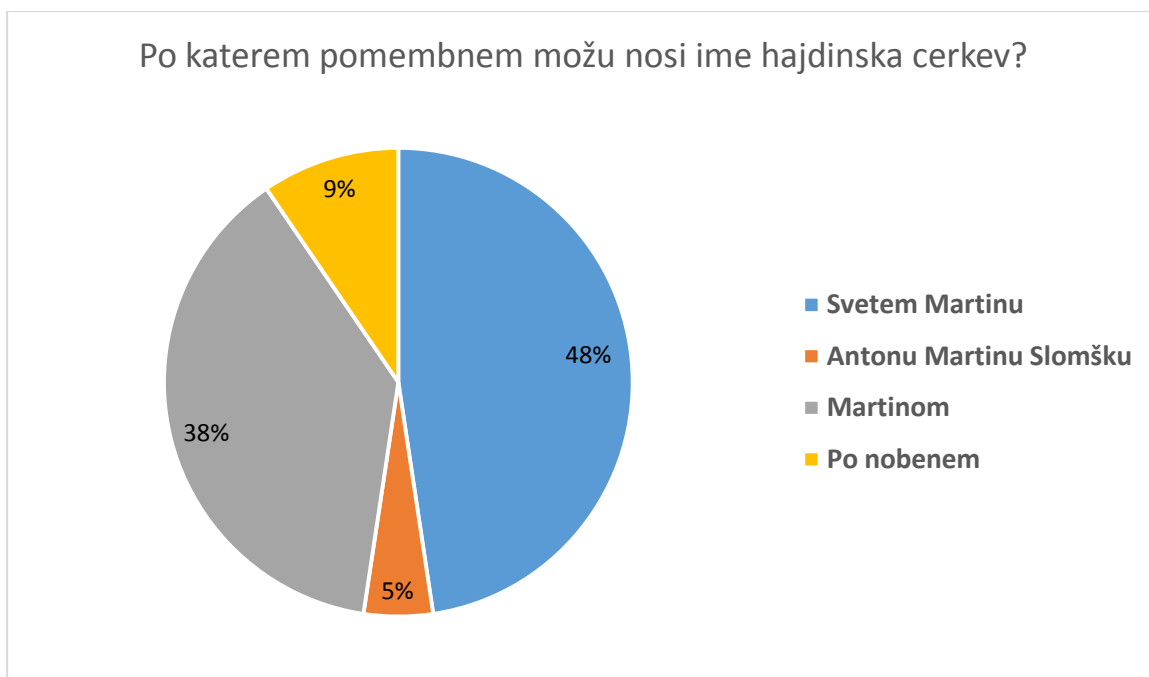

Slika 9: Ali veste, da je pri vhodu v cerkev Sv. Martina na Hajdini vzidana Martinova stopinja?

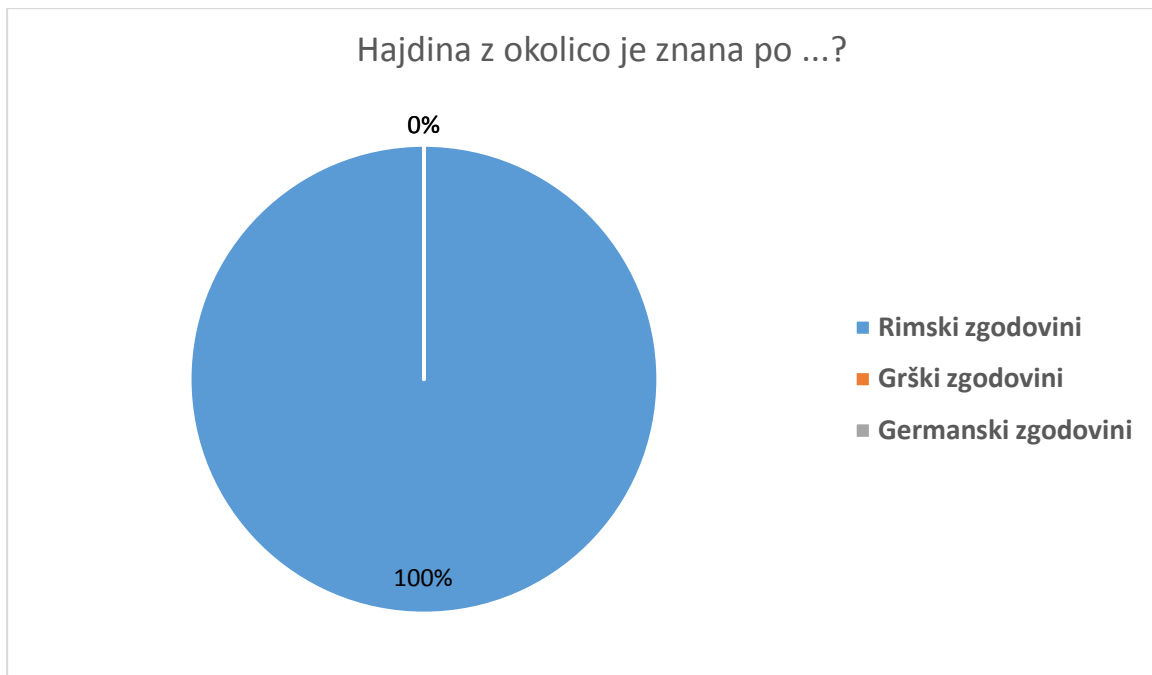

Slika 10: Ali veste, od kod izhaja Martin Tourski?

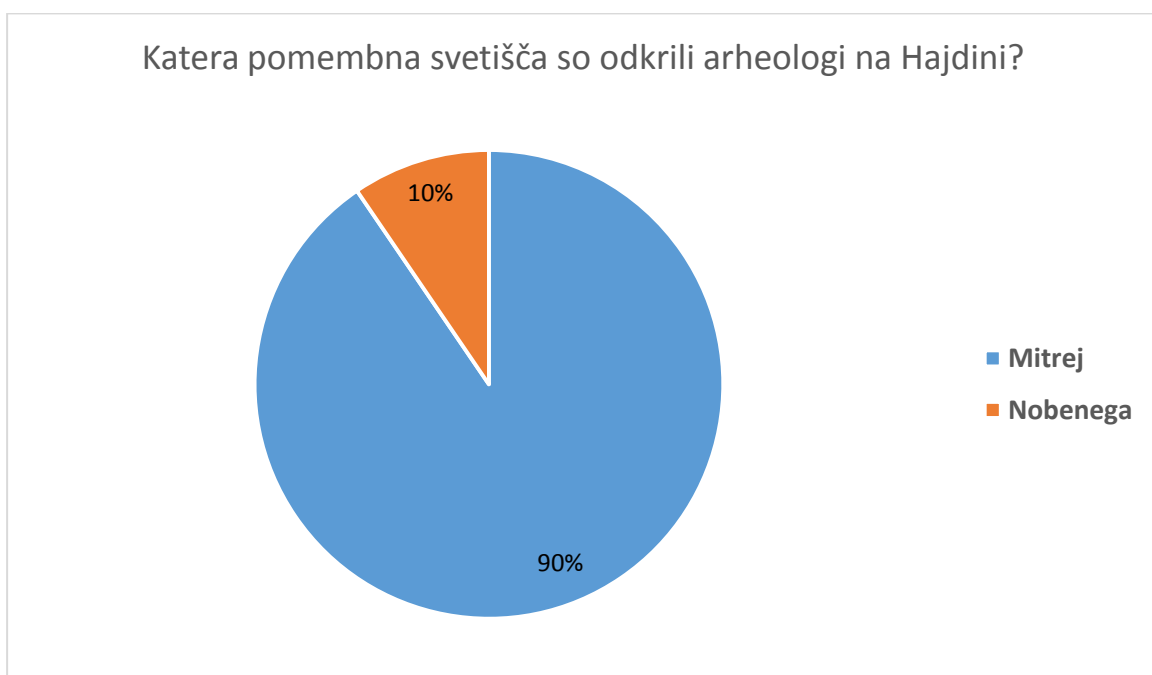

Slika 11: Po katerem pomembnem možu nosi ime hajdinska cerkev?

Slika 12: Hajdina z okolico je znana po ...?

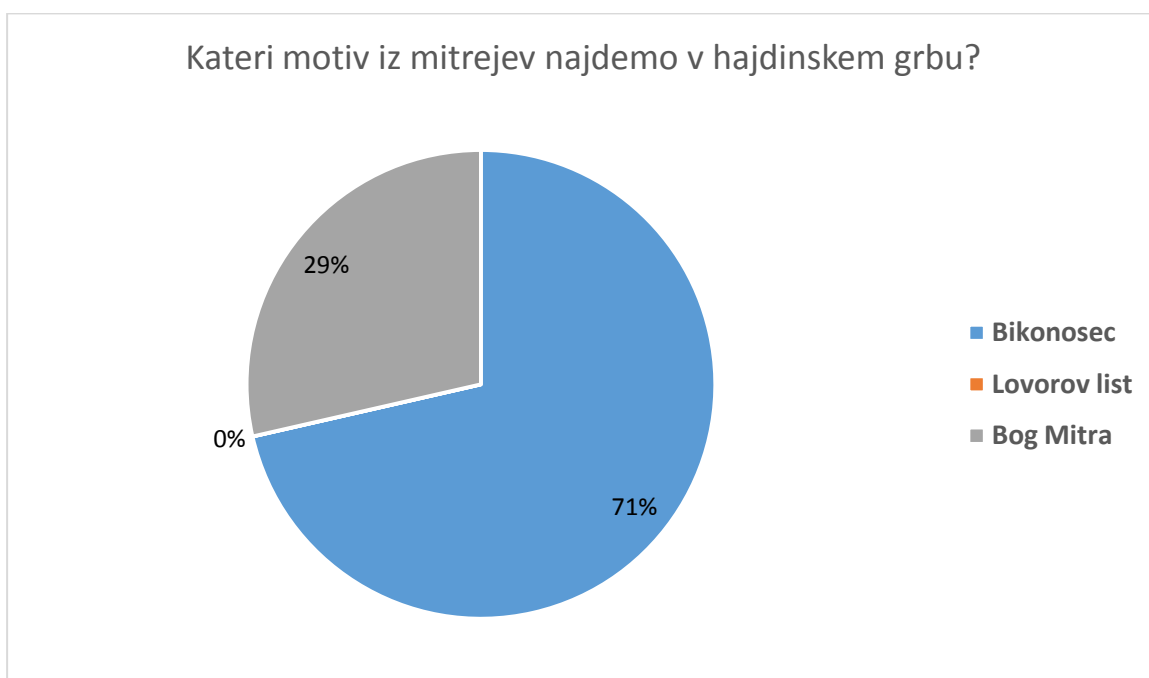
Slika 13: Katera pomembna svetišča so odkrili arheologi na Hajdini?

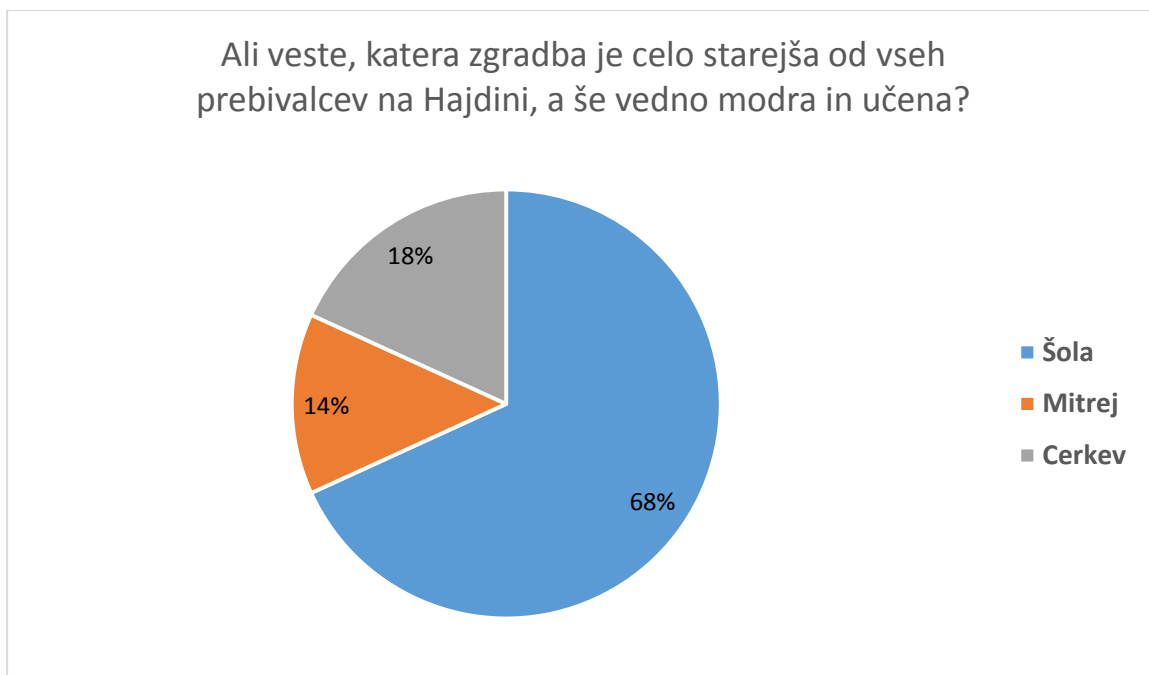

Slika 14: Mitraizem je vera, o kateri se ni smelo ne govoriti in ne pisati. Ali veste, kako se je ohranila?

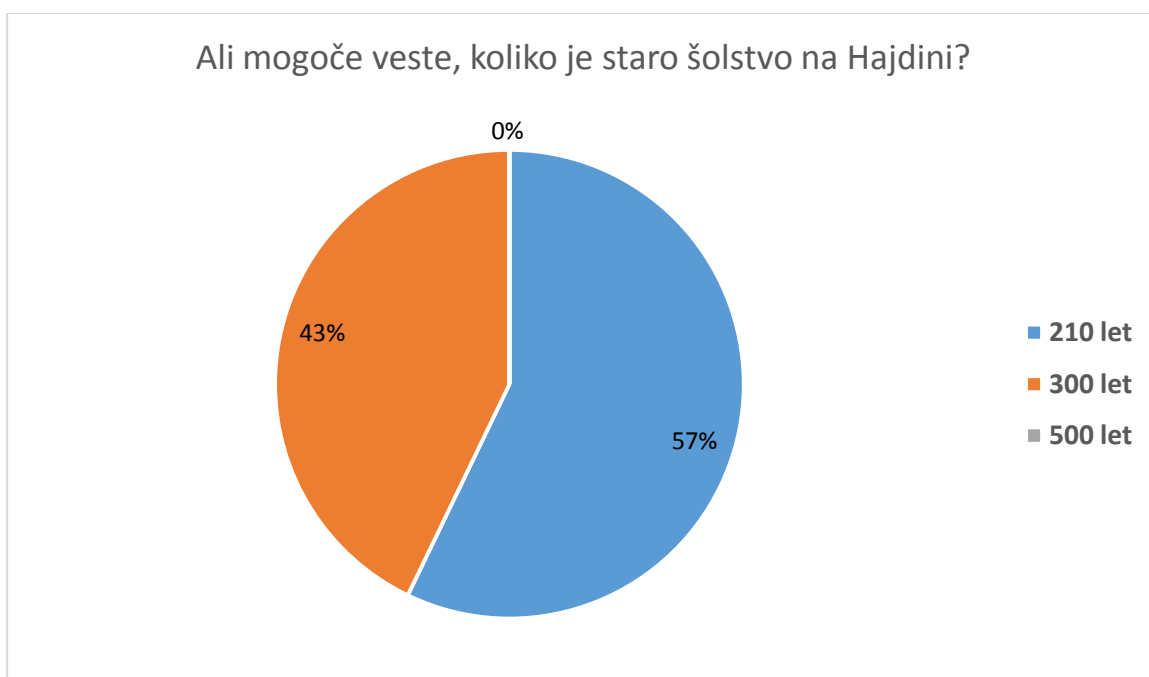

Slika 15: Kateri motiv iz mitrejev najdemo v hajdinskem grbu?

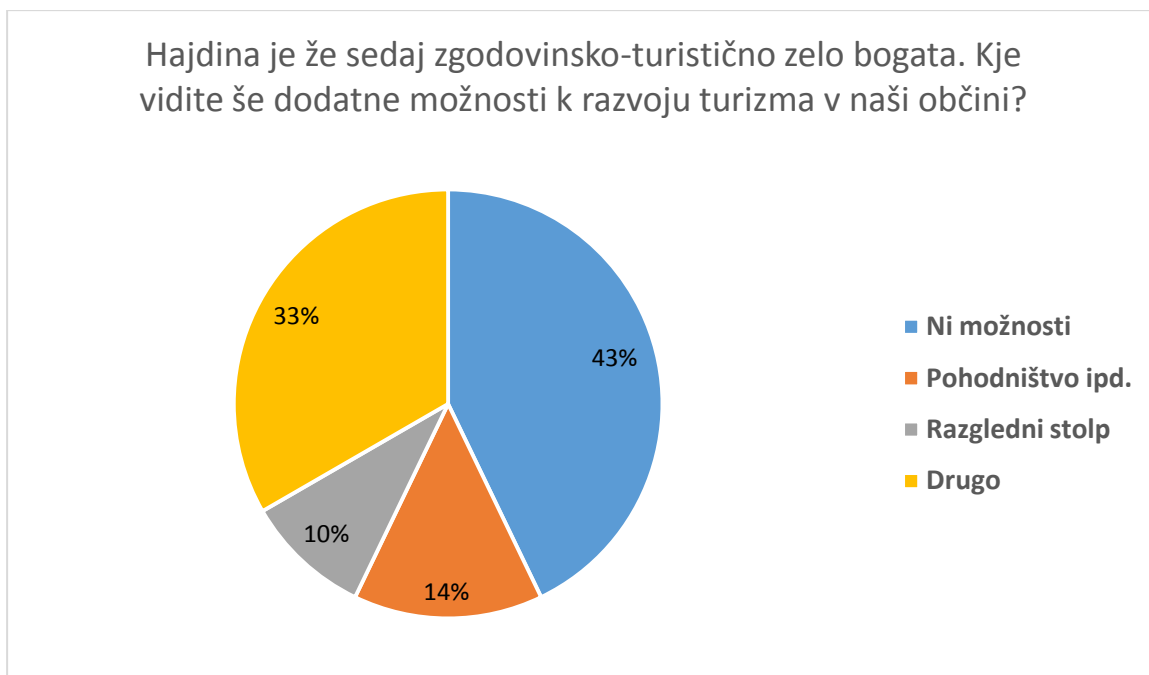

Slika 16: Ali veste, katera zgradba je celo starejša od vseh prebivalcev na Hajdini, a še vedno modra in učena?

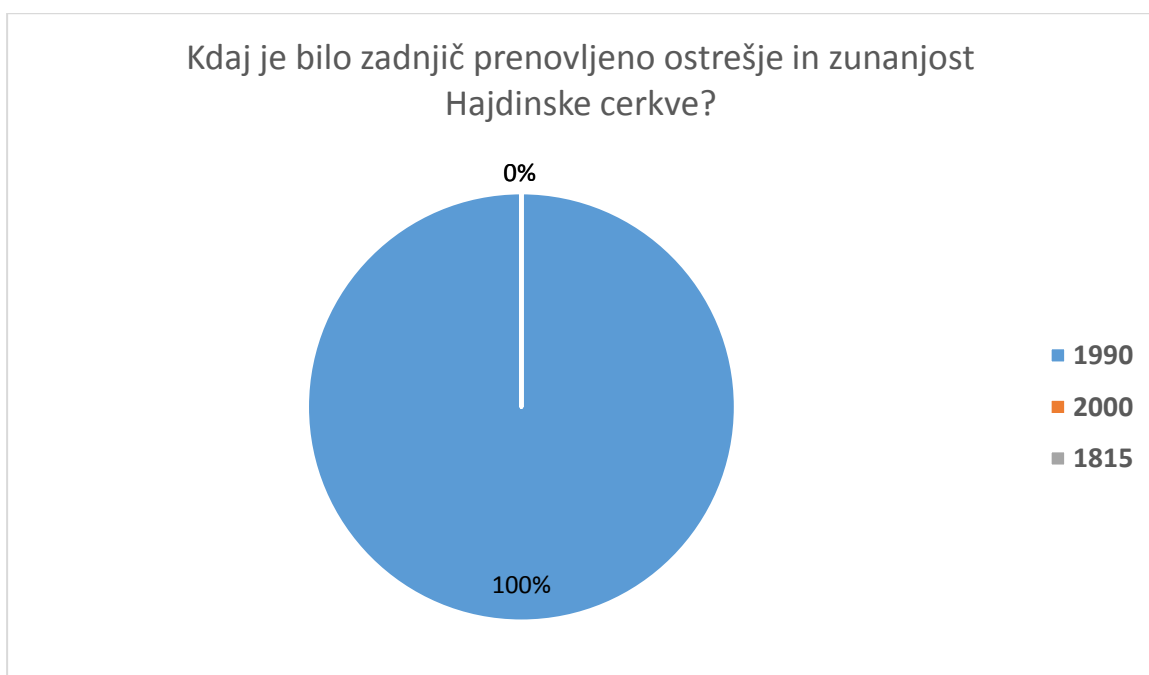

Slika 17: Ali mogoče veste, koliko je staro šolstvo na Hajdini?

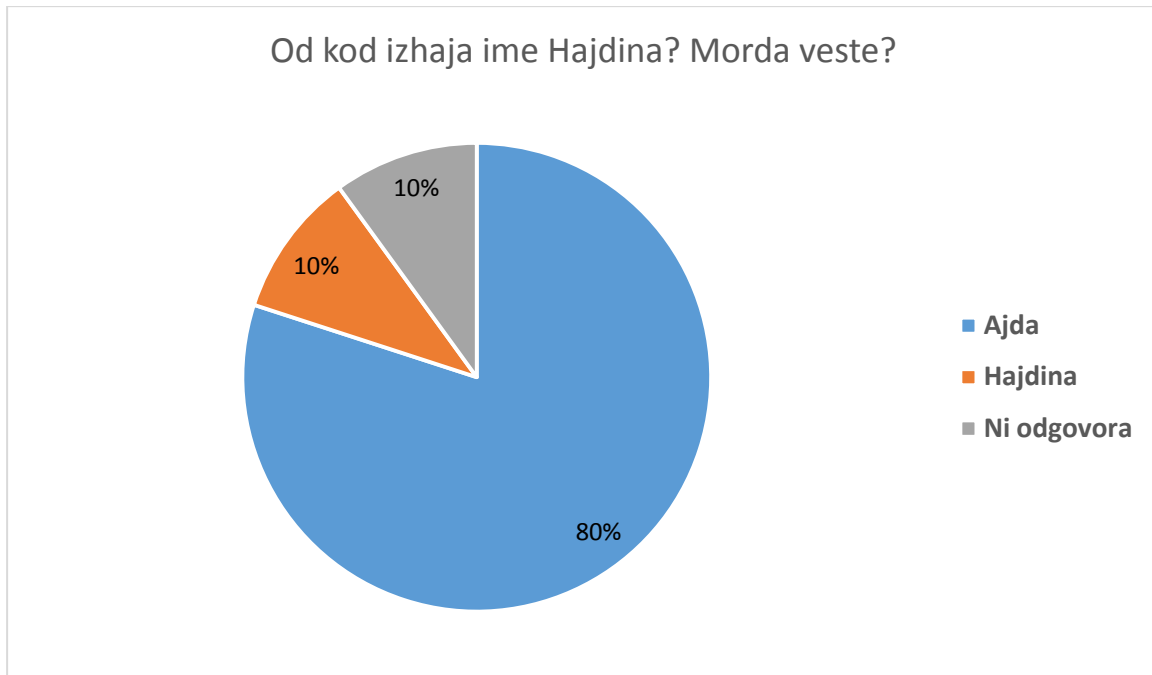

Slika 18: Hajdina je že sedaj zgodovinsko-turistično zelo bogata. Kje vidite še dodatne možnosti k razvoju turizma v naši občini?

Slika 19: Kdaj je bilo zadnjič prenovljeno ostrešje in zunanost Hajdinske cerkve?

Slika 20: Od kod izhaja ime Hajdina? Morda veste?

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Ob razmišljanju, kako bi si najboljše odgovorili na vprašanja o skrbi kulturne dediščine v občini Hajdina, smo se zavedli, da ima veliko odgovorov na ta vprašanja arheologinja gospa Mojca Vomer Gojkovič, univerzitetna diplomirana arheologinja in muzejska svetovalka v Mestnem muzeju Ptuj-Ormož. Pri naših raziskovanjih po zgodovini našega kraja nam je že večkrat prijazno priskočila na pomoč.

Ob njenih odgovorih smo se v mislih podali na potovanje po rimski Petovioni, kamor sodijo tudi bogata najdišča na Hajdini. Takole nas je popeljala v svet mitrejev in rimskih izkopanin: »Prva stvar, ki sem jo slišala, ko sem prišla na Ptuj, je bila: 'Vsakič, ko zasadiš lopato, te Rimljan prime za roko.'« (M. Vomer-Gojkovič, osebna komunikacija, 22. februar 2018). Poudarila je, kako pomembna je redna skrb za 1. mitrej (iz rimskih časov), s članki sodeluje v strokovnih revijah. Kot arheologinja v muzeju pa se zavzema predvsem, da se promovira tudi 2. in 3. mitrej in skrbi za ohranjanje kulturne dediščine na celotnem ptujsko-ormoškem kot tudi slovenskem področju. Predstavlja jo, kje se le da, tudi v tujih državah (Avstrija, Italija, Hrvaška). S sabo je tako prinesla nekaj gradiva, dodatne literature, ki nam je bila v pomoč.

Do vprašanja, kako je bilo z izkopavanjem rimskih ostalin, je zelo kritična, saj so prostor v Rabelčji vasi zaradi interesa postavitve stanovanjskega naselja z buldožerji izkopavali in tako so uničili del ostalin rimskega naselja. S kolegi iz Hrvaške so od l. 1977 sodelovali pri izkopavanjih tudi drugje. Delo je rodilo nova znanstva, nove stike. Hajdina je namreč v slov. arheologiji zelo pomembna (Petoviona), rimska mesta so imela pokopališča vedno na mestnih vpadnicah, v času gradnje nove obvoznice so bili najdeni grobovi s pomembnimi najdbami (dvojni grob z jantarnimi predmeti). Posebej je izstopal prstan s podobo boginje Minerve. V grobu je bila najdena tudi koščena knjižica s petimi listi, pisana s stilusi (pisali). Verjetno je ta oseba bila pisar, saj predmeti odražajo pokojnikovo osebnost in delo.

Na območju današnjega Golf igrišča na Hajdini so odkriti grobovi rimskih vojakov, saj vemo, da so Rimljani ob obmejnih območjih najprej naseli vojsko, potem trgovce in obrtnike in ostalo, kar so potrebovali za osvajalske pohode in življenje na mejnih območjih, je bila prepričljiva ga. Vomer-Gojkovičeva.

Sodeluje tudi z Italijani, Avstrijci ... pripravila je ogromno razstav zunaj države - tudi ob 100-letnici prvega mitreja na Hajdini (1999). Letos sodeluje z razstavo na Hrvaškem (Zadar - razstava stekla), v Avstriji ... in se ves čas vključuje v promoviranje občine kot pomembne kulturno zgodovinske stalnice na področju rimske kulturne dediščine.

Predno je postala Hajdina občina, se je pokazala potreba po grbu, v katerem imamo bikonosca (le še en bikonosec je v Parizu v Louvru in je iz Sirije). Naš je torej evropski (hajdinski), je izjemno lep in dobro ohranjen in prav ta bikonosec, najden v 1. mitreju, predstavlja grb naše občine. Župan se je moral zelo potruditi, da je dobil dovoljenje, da imamo spomenik za grb.

Ob vprašanju, kako se rimska zgodovina vključuje v Društvene dejavnosti, saj je Društvo žena in deklet Občine Hajdina namreč znano tudi po rimski kuhinji, je bila ponosna na naše dekleta. Rimska kuhinja ima namreč zgodovinsko kar (1899 odkritje mitreja) močno vlogo. Ob velikem simpoziju, ki je bil ob 100-letnici odkritja 1. mitreja na Hajdini, pride do ideje, da postavijo šotore, v katerih so postregli z dobrotami kuhinje izpred sto let, rimske kuhinje in sodobne. Na travniku je bilo tisoč ljudi. Še danes pohvalijo tudi strokovnjaki, kako je bilo lepo pripravljeno. Društvo žena in deklet Hajdina je k tej rimski kuhinji veliko prispevalo in se je hkrati odločilo, da to ostane stalnica. S svojimi dobrotami se predstavlja na Hrvaškem, na Ptuj (Rimske igre) in po vsej Sloveniji.

Zaradi vsega kulturno-zgodovinskega bogastva na Hajdini je tudi turistični obisk bolj množičen, je poudarila ga. Vomer-Gojkovičeva. Kamor koli gremo po svetu, nas zanima zgodovina kraja. Naši

turistični vodniki povedo, da nas obiščejo ljudje iz celega sveta. Ptuj – mesto muzej s svojim nazivom in mitreji dokazuje svojo zgodovinsko vrednost. Petoviona naj bi imela v času rimskih osvajanj 40.000 prebivalcev. Ni bila najstarejša, je pa bila takrat največja in najpomembnejša.

Mitraizem, vemo, da je kasneje zamenjala krščanska vera, zato je bilo njej namenjeno tudi vprašanje zgodovine cerkve. Predvsem vemo, da je gospa Vomer Gojkovičeva sodelovala pri idejni zasnovi vzdavi Martinove stopinje v cerkev na Hajdini. Pripravila je osnovno knjižico – zloženko ob vzdavi Martinove stopinje v pročelje cerkve. V Szombathelyju, kjer je bil Martin rojen, so pričeli z idejo Martinove kulturne poti. Pot poteka vse od Szombathelyja do Italije in Francije. Cerkev, ki se imenujejo po njem, se obeležujejo z njegovo stopinjo. Omenila je še to, da je območje tedanje Hajdine veljalo za najpomembnejše prometno križišče, saj je skozi potekala glavna trgovska pot – tako imenovana jantarna cesta in pomembne izkopenine so prav iz tedanjega časa.

Ob vprašanju zgodovinskega ozadja naše šole je še posebej poudarila, da so šole poznali že v starem Rimu. Znano je, da so prav rimska dekleta bila zelo učena. Na prostoru današnje šole so našli ostanke rimskega vodovoda in ob njem prazgodovinske grobove. Marsikaj bi še lahko izkopali, če ne bi del Golf igrišča odnesle stoletne vode in s tem del Petovione, kar je velika škoda.

Tudi mi smo ugotavljali, koliko bogastva je v znanju naše sogovornice, zato smo bili veseli, da se je odzvala našemu povabilu in nas navdušila z nekaterimi dejstvi in raziskavami. Morda se ji tudi sami pri tem kdaj pridružimo.

In ker je Cerkev Svetega Martina na Hajdini pomembno versko in kulturno središče našega kraja, smo za nekaj odgovorov poprosili tudi našega farnega župnika, naddekana gospoda Marijana Fesla, ki nas je prav tako opremili z bogato zgodovino te cerkve in literaturo na to temo.

Ko nas je zanimalo, kako skrbimo za kulturno dediščino tudi na tem področju, saj vemo, da je velik delež prispeval tudi sam, je poudaril naslednje: »Sem sem prišel kot župnik. Odgovoren sem za cerkev in za objekte, ki so v lasti župnije. Dejansko gre za to, kar so naši predniki zgradili, ohranjamo za naše zanamce. Pri stavbah pa gre večinoma za zgodovinske objekte, pri čemer je potrebno sodelovanje z Zavodom za varstvo kulturne dediščine.« (M. Fesl, osebna komunikacija, 23. februar 2018).

Kot duhovnik je g. Fesl veliko dela opravil tudi pri vtisnjeni Martinovi stopinji na pročelju naše cerkve. Ob tem je poudaril, da je Martinova stopinja simbol Evropske kulturne poti Sv. Martina. To Evropsko kulturno pot je razglasil Svet Evrope 2005. Ponekod je zraven stopinje še meč in plašč, saj je bil Martin Tourski vojak. Pot povezuje kraje med Szombathelyjem, kjer je bil rojen, in Toursom v Franciji. Vemo, da je cerkev bila zgrajena že okoli l. 1000. 1390 pa je dobila današnjo podobo z znamenitim gotskim prezbiterijem. O tem je že veliko zapisanega, nekaj drobcev nam je poklonil tudi g. Fesl, predvsem, pa se je osredotočil na sedanjo podobo cerkve, ki datira v leto 1874, obnova, pri kateri je sam sodeloval, pa v l. 1990, ko je bilo zamenjano ostrešje. Vsako leto se nadeja česa pomembnega. Tako se »z vodstvom kulturne dediščine dogovarjamo za restavriranje fresk in prezbiterija.« (M. Fesl, osebna komunikacija, 23. februar 2018).

Cerkev je zaradi kulturno-zgodovinskega bogastva našega kraja seveda bolj obiskana, saj se tukaj radi ustavljajo romarji – turisti, vedno več pa je tudi pohodnikov po Martinovi poti. Na vprašanje, kaj nam želi g. Fesl ob koncu še povedati, je predvsem poudaril, da obnova cerkve ne bi bila mogoča brez podpore občine in seveda vernikov. Mi pa smo mu hvaležni za izčrpen klepet in mnoga zgodovinska dejstva, ki smo jih poudarili že v osrednjem delu naloge.

Ljudje - prebivalci se zavedajo pomena ohranjanja običajev in kulturne dediščine za naše zanamce.

4.1 Sklepi raziskave

Iz podatkov, ki smo jih pridobili pri svojem delu, je razvidno, da so potrdili naše domneve. Ljudje se zelo zavedajo pomena ohranjanja običajev, saj so znali znanja in spretnosti posameznikov nujno prenašati iz roda v rod in jih ohranjati za naše zanamce.

Krajani in vodilni na občini in v Turističnem društvu si želijo različnih oblik druženja in informiranja, saj le tako lahko odkrivajo in razkrivajo bogastvo zgodovine.

Tabela 1: Po katerem pomembnem možu nosi ime hajdinska cerkev?

	Število odgovorov	Odstotek (%)
Svetem Martinu	20	47,62
Anton Martinu Slomšku	2	4,76
Martinom	16	38,10
Po nobenem	4	9,52

Na zgornje vprašanje smo dobili zanimive odgovore. Najbolj nenavaden je bil izraz »Martinom«, ki prav tako verjetno ponazarja cerkev Sv. Martina.

Tabela 2: Hajdina z okolico je znana po ...?

	Število odgovorov	Odstotek (%)
Rimski zgodovini	42	100
Grški zgodovini	0	0
Germanski zgodovini	0	0

Tabela 3: Katera pomembna svetišča so odkrili arheologi na Hajdini?

	Število odgovorov	Odstotek (%)
Mitrej	38	90,48
Nobenega	4	9,52

Iz tabele 2 in 3 je razvidno poznavanje arheoloških odkritij na Hajdini in s tem povezane rimske zgodovine.

Tabela 4: Ali mogoče veste, koliko je staro šolstvo na Hajdini?

	Število odgovorov	Odstotek (%)
210 let	24	57,14
300 let	18	42,86
500 let	0	0

Poleg mitrejev in cerkve Sv. Martina ima bogato zgodovino na Hajdini tudi šolstvo, saj sega že 300 let nazaj. Rezultati tabele pa kažejo deljena mnenja.

Tabela 5: Hajdina je že sedaj zgodovinsko-turistično zelo bogata. Kje vidite še dodatne možnosti k razvoju turizma v naši občini?

	Število odgovorov	Odstotek (%)
Ni možnosti	18	42,86
Pohodništvo ipd.	6	14,29
Razgledni stolp	4	9,52
Drugo	14	33,33

Veseli smo bili zanimivih predlogov, ki so še podkrepili naši tezi, kako prispevati k razvoju turizma v naši občini in prepoznavati možnost razvoja našega kraja skozi naravne danosti kulturne dediščine.

5 ZAKLJUČEK

Kraj Hajdina je postala občina. »Ta na desnem dravskem terasastem področju pretežno ravninska pokrajina skriva v sebi bogato arheološko dediščino.

Prav hajdinski prostor predstavlja eno od posebnih mest, kjer je spomin skozi materialne proizvode številnih generacij in kultur izredno zgoščen« (Hajdina, 2009, str. 23), v monografiji o Hajdini navaja avtor. To tudi bogati naše izročilo, saj korenine teh krajev segajo vse do rimskih časov, ko so legionarji ob svojih mitnicah pri prehodu čez reko Dravo častili bogove.

V nalogi smo izhajali prav iz teh začetkov. Da bi delo podkrepili z dejstvi, smo se ob izjemnih Hajdinčanih najprej posvetili zgodovinskim dejstvom iz rimskih časov. Zato smo prosili za nekaj odgovorov na vprašanja gospo Mojco Vomer Gojkovič. Ustavili smo se ob hajdinski Cerkvi Sv. Martina, ki v sebi skriva enega najstarejših prezbiterijev v Sloveniji in se ob skrbi naddekana župnika Marijana Fesla posvetili Martinovi stopinji in evropski kulturni poti, ki bo letos štela že skoraj 30 let. Ko smo iskali podatke o šolstvu na Hajdini, pa se za ta prispevek in tudi skrb zahvaljujemo ravnateljici ge. Vesni Mesarič Lorber. Da naloga predstavlja hajdinske stopinje kulturne dediščine, smo se naslonili nase na literaturo in na naše sogovornike tudi v anketi.

6 VIRI IN LITERATURA

Radovanovič, S., Vidmar, P., Žiberna, I., Lubšina-Tušek, M., Tušek, I.; Dreu, S., Toš, M. (2009). Hajdina (str. 9-10). Maribor: Ostroga.

Stergar, M. (2012). Zgodba o Mitri. Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož.

Sveti Martin Tourski kot simbol evropske kulture. (2008). Ljubljana: Mohorjeva družba.

Vodnik po kulturni poti Svetega Martina Tourskega od Szombathelya do Zreč. (2013). Murska Sobota: Regionalna razvojna agencija Mura d.o.o.

Vomer Gojkovi, M., Kolar, N. (2001). *Archaeologia Poetovionensis* (str. 105-107). Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj.

Vomer Gojkovič, M. (2011). Prvi petovionski mitrej na Spodnji Hajdini (str. 10-21). Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož.

Vomer Gojkovič, M. (2008). Rimski vsakdan v Petovioni. Ptuj: Pokrajinski muzej Ptuj.

Zgodovina (str. 421). Tematski leksikoni. (2003). Ljubljana: Založba Učila.

Zgornja Hajdina (str. 176-177). *Enciklopedija Slovenije, 15. knjiga, Wi-Ž.* (2001). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Internetni viri:

Mitreji. (2018). Pridobljeno s <https://www.hajdina.si/objava/61488>

Cerkev svetega Martina. (2018). Pridobljeno s <https://www.hajdina.si/objava/61489>

Šolska publikacija. (2018). Pridobljeno s <http://www.os-hajdina.si/2017/10/02/publikacija-2017-2018/>

Župnija Svetega Martina Hajdina. (2018). Pridobljeno s <http://zupnije.rkc.si/hajdina/>

7 PRILOGE

- Priloga 1 – anketa

Anketni vprašalnik

Smo učenci sedmega in devetega razreda OŠ Hajdina in pripravljamo raziskovalno nalogo z naslovom Hajdinske stopinje kulturne dediščine. Želeli bi opisali krajevne znamenitosti (1. mitrej, Cerkev Sv. Martina, OŠ Hajdina ...). Z vašo pomočjo bi radi izvedeli čim več o mitrejih, cerkvi in šoli. Prosimo Vas, da odgovorite na nekaj zastavljenih vprašanj ali obkrožite dane trditve. Anketa je anonimna. Zbrane podatke bomo uporabili v raziskovalnem delu naše naloge.

- 1. Ali veste, da je pri vhodu v cerkev sv. Martina na Hajdini vzidana Martinova stopinja? (Obkroži!)**

DA   NE

- 2. Ali veste, od kod izhaja Martin Tourski? (Obkroži!)**

- a) Slovenija
- b) Madžarska
- c) Francija

- 3. Po katerem pomembnem možu nosi ime hajdinska cerkev?**
-

- 4. Hajdina z okolico je znana po:**

- a) rimski zgodovini
- b) grški zgodovini
- c) germanski zgodovini

- 5. Katera pomembna svetišča so odkrili arheologi na Hajdini?**
-

- 6. Mitraizem je vera, o kateri se ni smelo ne govoriti in ne pisati. Ali veste, kako se je ohranila?**

- a) s slikovnim materialom
  - b) s svetišči
-

- 7. Kateri motiv iz mitrejev najdemo v hajdinskem grbu?**
- a) bikonosec
  - b) lovorov list
  - c) bog Mitra
- 8. Ali veste, katera zgradba je celo starejša od vseh prebivalcev na Hajdini, a še vedno modra in učena?**
-

- 9. Ali mogoče veste, koliko je staro šolstvo na Hajdini? (Obkroži)**
- a) 300 let
  - b) 210 let
  - c) 500 let

- 10. Hajdina je že sedaj zgodovinsko-turistično zelo bogata. Kje vidite še dodatne možnosti k razvoju turizma v naši občini?**
-

- 11. Kdaj je bilo zadnjič prenovljeno ostrešje in zunanost hajdinske cerkve?**
- a) 1990
  - b) 2000
  - c) 1815

- 12. Od kod izhaja ime Hajdina? Morda veste?**
-

Hvala za sodelovanje!

Mentorici: Marija Meklav, Silva Hajšek

Učenci – raziskovalci: Nika Sitar, Tia Pleteršek, Niko Ogrizek

Priloga 2 – intervju

Kratek intervju

Mojca Vomer Gojkovič, univ. dipl. arheologinja, muzejska svetovalka, Pokrajinski muzej Ptuj-Ormož

Intervju

Spoštovani!

Učenci OŠ Hajdina smo se v letošnjem letu odločili za sodelovanje na 26. regijskem srečanju mladih raziskovalcev Sp. Podravje in Prlekija. Na njem bomo sodelovali z raziskovalno nalogo z naslovom Hajdinske stopinje kulturne dediščine. Ker želimo vaščane spodbuditi k turistični promociji kraja in prepoznavnosti, bi želeli z vami opraviti intervju.

Zato vas prosimo za nekaj idej in odgovorov na naša vprašanja.

1. Gospa Mojca V. Gojkovič, v občini Hajdina vas prav gotovo zanima, kako skrbimo za kulturno dediščino, h kateri ste tudi vi prispevali svoj delež.
2. Kot arheologinja, vemo, da ste veliko dela opravili predvsem v pri izkopavanju rimskih ostalin. Ali so poleg domačih sodelovali tudi tuji strokovnjaki na tem področju?
3. Ali se rimska zgodovina vključuje tudi v Društvene dejavnosti? Hajdina je namreč znana tudi po rimski kuhinji.
4. Ali je zaradi vsega kulturno-zgodovinskega bogastva tudi turistični obisk bolj množičen?
5. Ali poznate kaj tudi zg. cerkve – gotovo veste, da ima vzdano Martinovo stopinjo?
6. Zagotovo ima tudi naša šola bogato zgodovinsko ozadje – kot zgodovinarka morda veste, kako daleč sega zgodovinski vir?

Zahvaljujemo se vam za odgovore in vas vabimo na predstavitev.

Mentorici: Marija Meklav, Silva Hajšek

Učenci – raziskovalci: Nika Sitar, Tia Pleteršek, Niko Ogrizek

Spoštovani!

Učenci OŠ Hajdina smo se v letošnjem letu odločili za sodelovanje na 26. regijskem srečanju mladih raziskovalcev Sp. Podravje in Prlekija. Na njem bomo sodelovali z raziskovalno nalogo z naslovom Hajdinske stopinje kulturne dediščine. Ker želimo vaščane spodbuditi k turistični promociji kraja in prepoznavnosti, bi želeli z vami opraviti intervju.

Zato vas prosimo za nekaj idej in odgovorov na naša vprašanja.

1. Gospod naddekan Marijan Fesel, v fari Hajdina vas prav gotovo zanima, kako skrbimo za kulturno dediščino, h kateri ste tudi vi prispevali svoj delež.
2. Kot duhovnik, vemo, da ste veliko dela opravili predvsem v pri vtisnjeni Martinovi stopinji na pročelju naše cerkve. Ali so poleg domačih sodelovali tudi tuji strokovnjaki?
3. Vemo, da je cerkev bila zgrajena že okoli l. 1000. 1390 pa je dobila današnjo podobo z znamenitim gotskim prezbiterijem. Kaj nam lahko poveste o tem?
4. Obnova cerkve je zahtevala tudi veliko vašega časa in truda. Kaj še nameravate postoriti?
5. Ali je zaradi kulturno-zgodovinskega bogastva našega kraja bolj obiskana tudi cerkev?
6. Nam želite še kaj povedati, kar vas nismo vprašali?

Zahvaljujemo se vam za odgovore in vas vabimo na predstavitev.

Mentorici: Marija Meklav, Silva Hajšek

Učenci – raziskovalci: Nika Sitar, Tia Pleteršek, Niko Ogrizek

